

Tarih Okulu
Mayıs-Ağustos 2010
Sayı VII, 77-97.

PSİKOBİYOGRAFİNİN METODOLOJİSİ*

James William ANDERSON
Gökhan KAĞNICI **

Psikolojik biyografiye yapılan en acımasız eleştirilerde bile psikolojinin biyografiye uygulanmasının anlaşılabilir olduğu kabul edilir. Çünkü kapsamlı bir biyografik çalışma kaçınılmaz olarak söz konusu kişiye dair bir analiz içerir ve böylesi bir analiz sistematik olarak ve psikolojik çok yönlülükle birlikte ele alındığında çok mantıklıdır. Bununla birlikte psikobiyografinin en ateşli yandaşları bile psikobiyografik çalışmaların indirgemeci, dar ve küçümseyici tavırlara eğilimli olduğunu kabul eder. Psikobiyografinin işleyişi ve uygulanabilirliği arasında belirgin bir uyumsuzluk söz konusudur.¹

Artık bu uyumsuzluğu açıklayan ve bunu daraltmanın yollarını kesin ve açık olarak ifade eden yazına dair ciddi bir temel oluşmuştur. Bir biyografi çalışması psikobiyografinin yöntemine ilişkin yüzden fazla madde içermektedir.²

Bu yazı psikobiyografinin yöntemi üzerine yapılan çalışmalarını sentezler. Odak noktası psikobiyografik yaklaşımın vazgeçilmezi olan eleştirinin altı temel zorluğu üzerinedir. Bu zorluklar sırasıyla ele alınmış ve üstesinden gelmek için stratejiler ileri sürülmüştür. Dahası en azından her bir zorluk en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Zorlukların üstesinden gelme konusunda ileri sürülen bu fikirler sayesinde, tutarlı yöntemsel bir yaklaşım geliştirmek için

* James William Anderson, "The Methodology of Psychological Biography", *Journal of Interdisciplinary History*, C. 11, S. 3 (Kış, 1981), 455-475.

** Arş. Gör. Uşak Üniversitesi Tarih Bölümü. E-posta: ege525@gmail.com.

¹ Lifton'un psikotarih ile ilgili genel düşüncesi, onun psikobiyografiye uygulanabilir olduğu yönündedir. "Peşinde koştuğumuz bilgi türü son derece tepkisizdir ve araştırma metodlarımız oldukça hassastır". Robert Jay Lifton, "On Psychohistory," şurada, Robert Holt ve Emanuel Peterfreund (ed.), *Psychoanalysis and Contemporary Science* (New York, 1972), I, 356.

² Faye Sinofsky, John J. Fitzpatrick, Louis W. Potts, ve Lloyd de Mause, "A Bibliography of Psychohistory," *History of Childhood Quarterly*, II (1975), 517-562.

psikolojik biyografinin olan ve olması muhtemel olan işleyişi arasındaki uyumsuzluğu azaltma ihtimalini sağlayan bu stratejilerin bir kaçını bir araya getirme girişiminde bulunulmuştur.

İNDİRGE MECİLİK

Meyer, yeteneksiz yazarların kontrolündeki psikolojik biyografi alanının, “hareketsiz kadavralardan oluşan bir kaz sürüsünün analitik saçmalarla biberlenebilme sürecinde devam eden bir tür sürekli av mevsimi olarak bir haz kaynağı haline geldiğini” yazar. Birçok psikobiyografi yazarı tarihsel şahsiyetlerin yaşamlarına psikolojik etmenleri yerleştirerek etkili bir çözümleme elde edileceğini varsayar. Psikolojinin böylesi basit bir şekilde kullanımı iki yanlış varsayıma dayanır. Bunlardan ilki tek boyutlu çözümlemenin söz konusu bir kişinin hayat hikayesinin karışık psikolojik boyutlarının hepsini açıklayabilir olmasıdır. İkinci varsayım ise psikolojik etmenlerin söz konusu kişinin kişiliğini tamamıyla belirlemesi, sosyolojik, kültürel veya tarihsel diğer faktörlerin öneminin olmamasıdır.³

Örneğin Karlinsky, Nikolai Gogol ile ilgili çalışmasının merkezine, bastırılmış eşcinselliği yerleştiren bir tez ortaya atar. Gogol bastırılmış bir eşcinsel olabilir, ancak onu tanımlamak aslında onun kişiliği hakkında bize çok az şey söyler. İndirgemeci bir yorumlamanın sonucunda oluşan sorun bunun yanlış olmadığı, esasen çoğu zaman doğru olabileceğidir. Sorun böylesi bir yorumun kişiyi tanımak için ihtiyacımız olan her şeyi açıklayacağı yönünde ortaya atılan iddiadır.⁴ Psikolojik indirgemecilikte, açıklaması anlamlı gibi görünen şeyleri çoğu zaman yanlış anlamamıza yol açan iki belirgin durum söz konusudur. Bunlardan birisine Erikson “kökenbilim” adını vererek bunun bir insanın tüm bir yaşamını birkaç olaya ve çatışmalara bağlama çabası olduğunu belirtir. Böylesi bir yorumlama sonraki davranışlar üzerinde çocukluk etkenlerinin öneminin büyüklüğünü vurgular. İkincisi ise psikopatoloji üzerine yapılan vurgudur. Örneğin psikanaliz hastalarla çalışarak oluşturulan bir teori olmasından dolayı, psikopatolojiyle ilgili teorinin bölümleri en gelişmiş bölümlerdir. Neticede çoğu zaman, istemeden de olsa, psikolojik zorlukların

³ Bernard C. Meyer, "Some Reflections on the Contribution of Psychoanalysis to Biography," şurada, Holt ve Peterfreund (edt.), *Psychoanalysis*, I, 374. Fred I. Greenstein, *Personality and Politics: Problems of Evidence, Inference and Conceptualization* (Chicago, 1969), 19.

⁴ Simon Karlinsky, *The Sexual Labyrinth of Nikolai Gogol* (Cambridge, Mass., 1976).

aşırı vurgulanması sebebiyle tek taraflı olmak durumunda kalınan kişilik tanımlamasında psikobiyografi yazarlarına bir eğilim söz konusudur. Örneğin Vincent van Gogh ile ilgili eserinin girişinde Nagera, psikanalitik biyografinin, pişşe-içi çatışmalar gibi, “kişiliğin daha az hoş giden yönleri” üzerinde durulması gerektiğinden bahseder. Daha sonra ise çalışmasının genelinde van Gogh’un, örneğin sanatsal yeteneğini göz ardı ederek, psikopatolojisi üzerinde durmaya devam eder.⁵

İndirgemeciliğin diğer bir türünde araştırmacı son derece şüpheli, bazen de kabul edilmesi zor bir psikolojik nosyona güvenir. Fakat böylesi bir nosyonun özel ilgi alanına nasıl uygulanacağını açıklamak konusunda çok az bir çaba gösterir. Örneğin Hitschmann şöyle der;

*Muhammed ve Musa'nın esinlerinde ateş vizyonu görünür. Bunun, babayı Tanrı ile özdeşleştirme ve Tanrı'nın esinleriyle engellenen anne ile enest ilişkide bulunmayı temsil ettiğine dair çok fazla öngörü vardır.*⁶

Hitschmann “akla getirecek çok fazla şey var” ifadesi haricinde Muhammed ve Musa için ateşin “anne ile enest ilişki”yi simgelemesi gibi böylesi uçuk bir nosyonunun neden kabul edilmesi gerektiğine dair daha fazla açıklama yapmaz.

İndirgemeciliği en aza indirmeye çalışan bir psikobiyografi yazarı muhtemel dört sakıntıdan ilkinin araştırma esnasında devreye sokar. Bazı psikobiyografi yazarları psikolojik çözümlemenin zor tarihsel araştırmalar için kısa yollar sağladığını ileri sürer. Örneğin Wolfenstein’in Vladimir Lenin, Leon Trotsky ve Mohandas Gandhi ile ilgili çalışması hemen hemen ikinci kaynaklara dayanır. Bu çalışma indirgemeci yorumlamalarla doludur. Bir psikolojik biyografi, sağlam bir araştırmadan çok daha iyi olmayabilir. Dayandığı bilgi yanlışsa, bir yorum ne kadar güzel ve ikna edici olursa olsun tamamen yanlıştır.⁷

Buna klasik bir örnek olarak, Freud’un Leonardo da Vinci ile ilgili çalışması verilebilir. Freud Leonardo da Vinci’nin çocukluk anılarından biri olan söz konusu bir kuşun, akbaba olduğunu ileri sürerek bunun üzerine önemli bir yorum yapmıştır. Fakat Schapiro’nun da işaret ettiği gibi, Freud, aslında

⁵ Erik H. Erikson, *Gandhi's Truth: On the Origins of Militant Nonviolence* (New York, 1969), 99. Humberto Nagera, *Vincent Van Gogh* (New York, 1967).

⁶ Edward Hitschmann, *Great Men: Psychoanalytic Studies* (New York, 1956), 21.

⁷ E. Victor Wolfenstein, *The Revolutionary Personality: Lenin, Trotsky and Gandhi* (Princeton, 1967).

İtalyanca başka bir tür kuş olan çaylağı karşılayan kelimeyi yanlış çevirmiştir. Eissler Freud'un yanlışının anlaşılabilir olduğunu, çünkü ulaşabildiği tüm Almanca çevirilerde aynı hatanın olduğu üzerinde durur. Ancak yine de Freud'un hatası, kapsamlı bir araştırma yapmak için seçenek olmadığı hususunu açıklar....

Ayrıca kaynaklarla haşır neşir olmak psikobiyografi yazarına konusuyla ilgili karmaşık bir anlam geliştirmesi yönünde yardımcı olur ve böylece indirgemeciliğe eğilimi önlenmiş olur.⁸

İkinci sakıntı psikolojik terminolojiyle ilgilidir. Manuel'in de ifade ettiği gibi "tarihi teknik terimlerden kaçınırsa, dogmatizme düşmesi daha az muhtemel olur". Psikolojik terminolojinin kullanımıyla ilgili bir şey vardır ki o da, yeteri kadar hakim olduğu terimi kullanarak anlama konusunda yazarı teşvik etmesi, onun uygun bir açıklama yapmasıdır. Manuel ve Edel gibi psikobiyografi yazarları, psikolojik terminolojinin birbirlerinden ayrı ele alınması gerektiğini önermiştir. Mazlish terimlerin birbirlerinden kopuk olması durumunda onların anlamsız olduğunun ve yalnızca terimlerin temelini oluşturan bilginin "çokluğundan" gücünü aldığı yazarın farkında olduğu sürece terminolojiyi böylesine kullanmanın kabul edilebilirliğini tartışır. Örneğin James ve John Stuart Mill ile ilgili çalışmasının sonlarına doğru Mazlish bunun, John Stuart Mill'in bir "Odip kompleksi", James Mill'in de "kendi kendine başarıya ulaşmış" bir adam olması gibi bu tür bir çalışmada önem arz eden herhangi bir genel durumdan daha ziyade tutarlı bir betimleme içerisinde yerini alacak parçaların yerleştirildiği bir detay olarak ifade eder.⁹

Üçüncü sakıntı, istisnalar hariç, tek bir psikolojik nedenden değil de, birden fazla nedenden kaynaklanan olayların doğrulanması hususudur. Psikolojik, ekonomik ve kültürel açıklamalar gibi farklı düzlemdeki

⁸ Sigmund Freud, *Leonardo da Vinci and a Memory of His Childhood* (London, 1957; orijinali 1910 yılında yayınlanmıştır); Meyer Schapiro, "Leonardo and Freud: An Art Historical Study," *Journal of the History of Ideas*, XVII (1956), 147-178; Kurt Eissler, *Leonardo da Vinci: Psychoanalytic Notes on the Enigma* (New York, 1961), 13-24.

⁹ Frank Manuel, "Use and Abuse of Psychology in History," *Daedalus*, C (1971), 207; Leon Edel, "The Biographer and Psychoanalysis," *International Journal of Psychoanalysis*, XLII (1961), 458-466; Bruce Mazlish, *In Search of Nixon: A Psychohistorical Inquiry* (New York, 1972), 154; aynı kişi, *James and John Stuart Mill: Father and Son in the Nineteenth Century* (New York, 1975), 434.

tanımlamalar çoğu zaman birbirleriyle rekabet halinde değil, aksine, “beraber var olan ya da birbirleriyle ilgili olan süreçler”dir.¹⁰

Wolfenstein’in Gandhi ile ilgili çözümlemesi indirgemeci yorumlamaya bir örnektir. O, Gandhi’nin şiddet içermeyen direnişine hedef olarak tuzu seçmesini açıklamaya çalışır. Wolfenstein, psikanalist Ernest Jones’un insan tohumunun tuzun “sembolik önemlerinden” biri olduğu söylemini ifade ettikten sonra şöyle devam eder:

*Gandi için bu, bilinçdışı bir anlam taşıyorsa, o zaman oral evrenin bir sonucuna gerilemeyi içeren cinsellikten kaçınmanın bir formu olarak kendini tuz da dahil baharatlardan uzak tutmasını anlayabilirdik. Tuz Yürüyüşü bağlamında Gandhi’nin İngilizlerin tekelinden tuzu alması Hint halkının da güçlerini ve cesurluluklarını geri kazanabileceği olarak görülebilir.*¹¹

Erikson da aynı olayı inceler ve Gandhi’nin direnişine hedef olarak tuzu seçmesinin bir takım kaygıları yansıttığı sonucuna varır. O, herhangi olası cinsel bir durumdan tamamıyla farklı olarak tuzun, uluslarda sürekli nükseden kıtlık durumlarında yiyecekleri koruyucu niteliğinden dolayı sembolik olarak önemli olduğunun altını çizer. Dahası, benzer nitelikler tuzu önemli ekonomik bir emtia haline getirirken, Britanya İmparatorluk hakimiyetinin adaletsizliğini gözler önüne sermek için de söz konusu edilmiştir. Tuz Yürüyüşü’nün kilit noktası deniz kıyısında biriken tuzu avuçlamaktı. Raj’da böylesi bir girişim tuz vergisini kaçırma anlamına geldiği için yasaktı. Erikson, Tuz Yürüyüşü’ne karar veren Gandhi’nin psikolojik hislerinin yanı sıra kesinlikle siyasi ve ekonomik nedenlerle de hareket ettiği sonucuna varır. Direk bastırılmış cinselliğe dayandırılabilen bir mantıksızlığı kabul etmeyen herhangi bir bağlamda birisi tuz taneleriyle cinsellik arasında bir ilişki kurarak insan davranışlarını açıklayan herhangi bir yorumda bulunacaktır.¹²

Nasıl yapılırsa yapılsın herhangi psikolojik bir çözümlemenin aksine bir kişinin kişiliğinin karmaşıklığını kuşatmış olduğu dördüncü sakıntı...

Edel, psikobiyografi yazarının “kendi kendine oluşmuş herhangi bir söz konusu soruya kendinden emin bir şekilde tek bir cevap kabul etmekten daha ziyade bir dizi ihtimalinin varlığını göz önünde bulundurması gereğinden” söz

¹⁰ Mazlish, *In Search of Nixon*, 156.

¹¹ Wolfenstein, *The Revolutionary Personality*, 221.

¹² Erik H. Erikson, "On the Nature of Psycho-Historical Evidence: In Search of Gandhi," şurada, Greenstein ve Michael Lerner (edt), *A Source Book for the Study of Personality and Politics* (Chicago, 1971), 138. Ayrıca, Erikson, *Gandhi's Truth*.

eder. Crews, edebi eleştiride psikolojik çözümlemeden bahsederken benzer bir noktaya temas eder. Ona göre, “bir eleştirmenin sınırlarının sezgisi bir öğretinin kalıplaşmış gerçekliklerinden değil, az bir şey açıklayabileceği çerçevedeki huşusundan gelmelidir”. Psikobiyografi yazarı böyle bir tutumu sürdürmeye devam ederse, psikolojik bir yorumlama yaparken bile, konu hakkında söylenecek her şeyi içeren yorumuyla anlatmak istediği düşünceyi açık etmeyecektir. Tanımlamanın diğer yönlerini göz ardı eden veya yok sayan bir bağlantı öne sürmeksizin konusunu daha iyi anlamasında yardımcı olabilecek bir bağlantı kurabilir.¹³

YÜKSEK BEKLENTİLER

Manuel bunu şöyle açıklar:

*Psikanaliz gibi insanın incelenmesine yönelik yeni bir araç geliştirildiğinde, bunun önemine inanan takipçileri, bu yeni aracın her derde deva olacağını ve başta tarihsel durumu olmak üzere bir dizi sorunu çözeceğine iknaya eğilimlidir. Zaten daha mantıklı ve makul veya da daha ince ayrıntılar içeren açıklamaları olan sorulara cevap veriliyormuş gibi davranılarak devrimsel sayılabilecek sonuçlar umut edilir.*¹⁴

Psikotarih için abartılmış iddialar öne süren yazınla ilgili bir inceleme kabul görmez ve büyük bir sorundan ziyade daha fazla eleştirilme korkusuyla karşı karşıya kalır. Bununla birlikte zaman zaman biyograflar çoğu zaman psikolojik etmenlere odaklanır ve tarihsel, ekonomik ya da siyasi güçlere sözde hizmet etmekten daha fazla yararı dokunmaz.¹⁵

Psikobiyografi yazarı, psikobiyografinin iki önemli hususunu aklında tutmalıdır. İlki, psikolojik tanımlamalarını yenisiyle değiştirmez, sadece var olan diğer tanımlamalara ekler. Örneğin, Waite, Adolf Hitler ile ilgili biyografik araştırmasında “bir tarafta klinik psikoloji, diğer tarafta siyasi tarih arasında karar vermekte zorlanmadığını söyler. Görevimiz mümkün merteye kişiye ve zamanına yönelik en tatmin edici açıklamayı bulmada müşterek bir çaba içerisinde becerileri birleştirmektir”. Waite daha sonra sözlerine, Hitler’e sadece

¹³ Edel, "The Biographer and Psychoanalysis," 461; Frederick Crews, "Reductionism and Its Discontents," *Critical Inquiry*, II (1975), 558.

¹⁴ Manuel, "Use and Abuse of Psychology," 203-204.

¹⁵ Örneğin, David Abrahamsen, *Nixon vs. Nixon: An Emotional Tragedy* (New York, 1977), vi, xii.

psikolojik yaklaşımlarla yaklaşmamak, aynı zamanda Hitler için kabul edilebilir bir kültürü meydana getiren İlk Alman İmparatorluğu zamanından itibaren Alman tarihinin gelişimini dikkatli bir incelemeyle ele almak gerekir şeklinde devam eder.¹⁶

İkincisi, psikobiyografi yazarlarının yorumlamalarına şüpheli olarak yaklaşılma hususudur. “Biyografilerin büyük çoğunluğunda”, Garraty’nin yorumu, “bariz bir biçimde tahminler olarak görüldükleri takdirde hiç kimse Freudyen teknikleri kullanmaya karşı çıkmamalıdır”. Tahminlerin belki de böylesi kolay bir biçimde tanımlanmaları yeterli değildir, ancak okuyucuya sonuçlara ulaşmada yanlış tahminlerde bulunmamaları konusunda yardımcı olabilir. Yazarların yaklaşımlarının özünde var olan sınırların farkında oldukları psikobiyografiye örnek bir çalışma, Wyatt ve Willcox’un Amerikan Bağımsızlık Savaşı’nda komutan olan Henry Clinton üzerine kaleme aldıkları çalışmadır. Clinton’un “kanıtlanamaz” kişiliğine yönelik psiko-dinamiksel tabanlı çözümlemeyi uygun bulmuşlardır. Bu ikisi çözümlemelerini, başka bir şekilde izahı zor olan davranışa açıklama getirmesinden ve bulgularla uyumlu ve kendi içinde tutarlı olmasından dolayı “oldukça mantıklı” bulduklarını dile getirmiştir. Önerdikleri teorinin, kuşkusuz doğru olmasa da, mantıklı olduğu üzerinde dururlar. Zira bir şey eklemek gerekirse, hiçbir psikolojik yorumlama şüphesiz her zaman doğru değildir.¹⁷

DEĞERSİZLEŞTİRME

Psikobiyografi yazarlarında değersizleştirmeye eğilim söz konusudur. Psikobiyografide genellikle söz konusu edilen teorilerin en önemli işe yarayan kısımları psikopatoloji ile ilgili olanlardır. Patolojik yönelimli teori kişiyi yermeyi arzulayan yazar için bir ortam hazırlar. Bu sürecin bilinçli bir seyir seyretmesine gerek yok. Bir yazar için kişinin karakterini kolay bir şekilde tanımladığına inanması mümkündür, fakat kişinin karakterinin patolojik öğelerini vurgulayarak kişiden hoşlanmadığını açık edebilir.

Freud ve Bullitt tarafından kaleme alınmış Woodrow Wilson incelemesi psikobiyografinin değersizleştirmesine yönelik en sıra dışı örneklerden birisidir.

¹⁶ Robert G. L. Waite, *The Psychopathic God: Adolf Hitler* (New York, 1977), xiv.

¹⁷ John A. Garraty, *The Nature of Biography* (New York, 1957), 200; Frederick Wyatt ve William B. Willcox, "Sir Henry Clinton: A Psychological Exploration in History," *William and Mary Quarterly*, XVI (1959), 17.

Freud'un bu çalışmanın kaleme alınmasında ufak bir katkısının olduğu düşünülür, ancak her halükârda, Bullitt'e göre, yazının girişini o yazdı ve Wilson'dan hoşlanmadığı da iyi bilinmekteydi. Girişte Freud'un yazdığı kesin olan bir bölümde kendisi "Amerikan Başkanı figürü en başından beri bana sempatik gelmedi. Bu hoşlanmama durumu yıllarca hakkında daha fazla fikir sahibi oldukça ve kaderlerimizi ihlal etmesinin sonuçlarından daha fazla acı çektikçe giderek arttı" diye itirafında bulunmuştur. Freud hislerinin "kusursuz bir boyun eğmeye maruz kaldığını" iddia eder ve okuyucudan çalışmanın "bir önyargı ürünü" olarak reddedilmemesini ister. Ancak çalışmanın incelenmesinden anlaşılabilceği gibi geriye sadece böyle bir "ürün" kalmıştır.¹⁸

Freud ve Bullitt ısrarla Wilson'u olumsuzluklar içerisinde değerlendirme arzularını açık eder. Bir paragrafta onlar, "normal olarak o, yaşamında bir annenin varlığına ihtiyaç duymuş, ancak anlaşılın bu boşluğu doldurmak için büyük fiziksel bir sıkıntı çekmemiştir. Ergenliğinde ve yaşamının geri kalanında kadınlarla ilişkisi ince ve sönük olmuştur" demiştir. Bu paragraf yalnızca küçümseyici bir tavır değil aynı zamanda yanlışlarla doludur. Wilson'un ilişkileri ilk ve ikinci eşleri ile başka kadın arkadaşlarına yolladığı mektuplarından anlaşıldığı üzere sıradan olsa da bir şeydi. En azından bu ilişkilerin bazılarında cinsellikten eser yoktu. Diğer bir paragrafta Freud ve Bullitt "uçsuz bucaksız bir enerjinin", Princeton Üniversitesi'nin rektörüken ona büyük bir akademik reform yapma olanağını sağladığı üzerinde durmuştur. Bu ikili Wilson'un bir amacı gerçekleştirme konusunda enerjisini kullanabilme yeteneğinin onun güçlerinden biri olduğu sonucuna varabilirdi, ancak onun yerine "kırılgan bedenindeki böylesi bir enerjinin farkına varabilmesi, babasına karşı takındığı pasif tutuma karşı reaksiyon oluşumuna yol açmaya başlamış olan libidosunun çapının göstergesidir" demişlerdir.¹⁹

Yeni psikobiyografilerin bir kısmında kurnaz bir şekilde değersizleştirilme söz konusudur. Donald'ın vurguladığı gibi, "kasti bir niyet

¹⁸ Erikson, "Book Review: *Thomas Woodrow Wilson* (Sigmund Freud ve William C. Bullitt tarafından)," *International Journal of Psychoanalysis*, XLVIII (1967), 462-468; Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (New York, 1957), III, 17; Freud ve Bullitt, *Thomas Woodrow Wilson: A Psychological Study* (Boston, 1967), xv.

¹⁹ Aynı yerde., 102. "The Case for Woodrow Wilson"da Arthur S. Link'in Wilson'un cinselliği hakkındaki yorumları için; şurada, Link, *The Higher Realism of Woodrow Wilson and Other Essays* (Nashville, 1971), 149 ve Frances W. Saunders' Wilson'un Mary Hulbert Peck ile olan ilişkisi için, "Love and Guilt: Woodrow Wilson and Mary Hulbert," *American Heritage* (April/May, 1979), 68-77. Freud ve Bullitt, *Thomas Woodrow Wilson*, 144.

olmadığında bile, psikobiyografi yazarları söz konusu kişiyi farkında olmadan küçümseyebilir". Bir örnek vermek gerekirse, Donald, George'lar tarafından yapılan ve oldukça dikkate alınan Wilson'un bir diğer psikobiyografisi üzerinde durur. George'ların dayandığı tez "siyasi liderliğin, çocukken ruhunda çok derin izler bırakan zedelenmiş kendine öz saygısını yeniden kazanmak için Wilson'un kendisinin oluşturduğu bir yetkinlik alanı olmasıydı". Bu tez hem doğru değil hem de Gerorge'ların yaptığı gibi kişiyi değersizleştirmez. Wilson'un çocukluğu ile ilgili kaynak malzemeye dair bir inceleme George'ların onun ilk gençlik yıllarındaki tecrübeleri ile ilgili değerlendirmesini desteklemez.²⁰

Dahası, George'ların Wilson'un kariyerine yaklaşımı oldukça çarpıtılmış bir manzara sunar. Bu ikili Wilson'un Başkanlığının ilk evrelerinde reformları gerçekleştirmedeki başarılarını ve I. Dünya Savaşı'ndaki liderliği gibi dikkate değer başarılarına layık olduğu önemi vermezler. Wilson'un rol oynadığı karmaşık durumlara karşı yaklaşımlarında, onun zorluklarını psişe-içi çekişmelere bağlamış ve hemen hemen neredeyse hiç diğer faktörleri göz önünde bulundurmamışlardır. Örneğin, Princeton Üniversitesinin rektörüken Wilson'un babasına olan bastırılmış nefretini West'e yüklemesinin bir yolunu aramış olmasından ötürü Dean Andrew F. West ile bir anlaşmazlığa düştüğünü belirtirler, ancak Wilson'un düşünceleriyle fakültenin çoğunluğunun aynı fikirde olduğunu gözden kaçırlar. Diğer bir deyişle, George'ların değersizleştirmeleri, Freud ve Bullitt'in kitabında olduğu gibi, yorumlardaki aşırı indirgemeci tavırdan anlaşılmaz, ancak vurgu ile anlam farklılıklarından ve tezlerine dayandırdıkları sıra dışı bir merkeze dayalı aşırı güvenden açığa çıkar.

Değersizleştirme olasılığını azaltabilen bir psikobiyografi yazarının ilk adımı ele aldığı kişi hakkındaki hislerini dikkatli bir şekilde değerlendirmektir. Aşağıdaki yorumuyla Barzun, görüldüğünden çok daha karmaşık olan konuya giriş yapar:

Psikotarihçiler, başkalarının tuhaf davranışlara zorlayan ve vizyonu çarpıtan bilinçdışı güçlerle hareket ettiğini kabul eder, fakat kendilerini net bir

²⁰ David Donald, "Between History and Psychology: Reflections on Psychobiography," Bu çalışma Amerikan Psikiyatri Derneği Kongresinde sunulmuş ancak yayınlanmamıştır, 1972. Alexander L. George, "Some Uses of Dynamic Psychology in Political Biography: Case Materials on Woodrow Wilson," şurada Greenstein ve Lerner, *A Source Book*, 88; Alexander L. George ve Juliette L. George, *Woodrow Wilson and Colonel House: A Personality Study* (New York, 1956). Edwin A. Weinstein, James William Anderson, ve Arthur S. Link, "Woodrow Wilson's Political Personality: A Reappraisal," *Political Science Quarterly*, XCIII (1978), 585-598.

*şekilde doğru hükümlere varanlar olarak varsayarlar. Neden onların kişiler ve olaylar ile ilgili vizyonları bulanık ve çarpık değil ve yorumları onları tespitler bağlamında apaçık nedenler olmasına rağmen daha karmaşık olmaya zorluyor?*²¹

Kuşkusuz bazı psikobiyografi yazarları böylesi bir eleştiriyi hak etmiştir, ancak çok daha sofistike çalışmalar yapanlar, metodolojik yaklaşımlarında kendi içsel ve muhtemelen çarpıtılmış güçlere dair değerlendirmelerini bir merkeze yerleştirmişlerdir. Bilinçsiz önyargılardan kurtulduklarını söylemez, ancak bu durumla mücadele ettiklerini ileri sürerler. Erikson bu konuyu çok ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. O, psikobiyografiye uyarlanabilen psikanalitik bir tekniğin karşıaktarımın çözümlemesi olduğu üzerinde durur.²²

Karşıaktarım analistin, çocukluğu boyunca gelişen bilinçdışı tepkilerle birlikte, diğerlerini incelemede kendi yöntemlerini hasta üzerinde uygulama anlamına gelir. Bu durum hastayı yanlış bir şekilde değerlendirmesiyle sonuçlanır. Erikson bir psikobiyografi yazarının söz konusu kişiye karşı karşıaktarım benzeri tepkilerin kaçınılmaz olduğunu söyler. Diğer taraftan o, karşıaktarımın, farkına varılırsa bir engelden daha çok bir avantaja dönüşebileceğini de ileri sürer. Söz konusu avantaj, bir yazarın kendi karşıaktarım tepkilerinin, söz konusu kişinin hayatı boyunca etkileşimde bulunduğu insanların onu nasıl etkilemiş olabileceğiyle ilgili bir belirti sunabileceği yönündedir. Psikobiyografi yazarı için zorluk kendisine özgü hissettikleriyle başkasında olmasını düşündüğü hisleri ayırabilmesi konusunda yeteri kadar duygularının kaynağını anlamasından kaynaklanmaktadır.

Psikobiyografi yazarının yapması gereken ikinci bir adım söz konusu kişiyi bilinçdışı bir değersizleştirme kısıncından korumak için empatiyi geliştirmesidir. Greenson bir hastasıyla olan ilişkisinde empatinin rolünü şöyle açıklar:

Bu hastayla her gün gördüğüm için, kendi içime yavaş yavaş karşımdaki hastayı yerleştirdim. Bendeki bu hastanın da fiziksel görünümü, tutkuları, hayat tecrübeleri, davranış biçimleri, hareketleri, savunması, değerleri, fantezileri vb şeyleri vardı. Var ettiğim ve yeni gözlem ve

²¹ Jacques Barzun, *Clio and the Doctors: Psycho-History, Quanto-History and History* (Chicago, 1974), 48.

²² Erikson, "On the Nature of Psycho-Historical Evidence": Edel, "The Biographer and Psychoanalysis"; George ve George, *Woodrow Wilson*'ın "Preface to Dover Edition" (New York, 1964).

kavrayışlarımla zenginleştirdiğim içimdeki hasta karşımdaki hastamın bir benzeri ya da kopyasıydı. Bu bendeki kişilik, dinleyişlerimde artık ön planda olacak kişi halini almıştı. Bu kişilik aracılığıyla karşı tarafı dinledim.

Benzer bir şekilde bir psikobiyografi yazarı da kendi zihninde bu tarz bir kişi yaratabilir ve bu kişi sayesinde kaleme aldığı kişiyi dinleyebilir. Empatiyi işin içine katan psikolojik biyografiye bir örnek Edel'in Henry James üzerine kaleme aldığı beş ciltlik eseridir.²³

İronik şekilde George'ların Wilson ile ilgili çalışmaları empatiye ihtiyaç duysa da psikobiyografide empatinin kullanılmasına yönelik en iyi tartışmalardan birini yapmışlardır. Freud yalnızca karşıtarkım kavramını literatüre sokan değil, aynı zamanda, daha öncede bahsedildiği üzere, Wilson'a karşı düşmanca hislerinin de bilincindeydi. Fakat hem George'lar ve Freud (Bullitt ile olan ortak çalışmasında) küçük düşürücü ve çarpık çalışmalar yapmaktan kaçınmadı. Yine de karşıtarkımın tanımlanması ve empatinin geliştirilmesi değersizleştirmeye eğilime karşı en güvenli iki tekniktir. Wilson'a yönelik iki çalışmanın gösterdiği şey, içsel endişeleri ve çarpık psikolojik yorumlar yapmasına neden olan çekişmelerinden sakınmak bir psikobiyografi yazarı için fazlasıyla zor olmasıdır.²⁴

BAŞKA BİR DÖNEME ÇAĞDAŞ PSİKOLOJİYİ UYGULAMAK

Fischer'in bahsettiği üzere, bir sonraki zorluk hatalı varsayımdan kaynaklanmaktadır. Şöyle ki, insanlar tüm zaman, yer ve şartlarda zihinsel ve psikolojik olarak aynıdırlar. İnsanlar, değişik yerlerde ve zamanlarda yalnızca farklı şeyler düşünmezler, ayrıca düşündüklerini de farklı şekillerde düşünürler. En derin duygusal güdülerini ve arzularını kendilerinininki haline getirmiş olabilirler.²⁵

²³ Ralph R. Greenson, "Empathy and Its Vicissitudes," *International Journal of PsychoAnalysis*, XXXI (1960), 418, 421. Ayrıca, Marvin Zonis, "Meaning and Method in Psychohistory," *Journal of Psychohistory*, IV (1977), 389-400, Psicotarihte empatinin kullanımı için; Heinz Kohut, "Introspection, Empathy and Psychoanalysis," *Journal of the American Psychoanalytic Association*, VII (1959), 459-483; aynı yazar, *The Analysis of the Self: A Systematic Approach to the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Personality Disorders* (New York, 1971), empatinin doğası ile ilgili düşünceler için; Edel, *Henry James* (Philadelphia, 1953-1972), 5 v.

²⁴ George and George, "Preface to Dover Edition," ix.

²⁵ David Hackett Fischer, *Historians' Fallacies: Toward a Logic of Historical Thought* (New York, 1970), 203-204.

Çoğu zaman psikobiyografi yazarları yirminci yüzyılda ortaya çıkmış olan psikolojik kavramları, daha önceki çağlarda yaşamış kişilere uygulamaya girişirler. Bu insanların kültürleri ile bizim kültürümüz arasında epey bir fark olduğu için kavramların uygulanamaz olması muhtemeldir.

Bu zorluğu en az indirmek için, LeVine'nin de söylediği gibi, psikobiyografi yazarı "tarihi şahsiyetler ile empati yapmak için kültürel bir temel sağlama amacıyla geniş bir tarihsel araştırma" yapmalıdır. Yazar antropologların belli bir kültür üzerinde odaklaşan (emik) yaklaşımlarına benzer bir yaklaşım sergilemelidir. Bu, kendi kültürü içinde yaşayan insanların (bilhassa söz konusu kişinin) bakış açısından kültürü tanıyabildiği kadarıyla işin içine girmekle olur. Yalnızca o zaman söz konusu kişiyi anlamada bir empati kurmaya çalışılabilir.²⁶

Murray, kişiyle ve onun kültürüne aşina olmakla kuracağı empatik bir ilişkiye yönelik bu uyuşmayla ilgili güzel bir örnek verir. Söz konusu örnek Murray'ın psikobiyografiye konu olan kişisi Herman Melville ve birkaç empatik olmayan Melville araştırmacıları arasında geçen hayali bir konuşmadır. Söz sırası gelen bir araştırmacı "Tanrının yasaklayıcı ile cezalandırıcı, Kalvanistik ve katı kuralcı yönlerinin ilk gençlik yıllarında Melville'nin maneviyatında yer bulduğundan" bahseder. Aynı kişi daha sonra "Bay Melville'nin 1850 yılında kendi "duvarında", kendi deliğinde evli olup olmadığını sormak isterim, çünkü öyleyse, neden ne anlama geldiğine dair birkaç ipucu vermeden bir "duvar" ile ilgili birçok atıfta bulunarak okuyucularını boşuna uğraştırmıştır" şeklinde sözlerine devam eder.

Buna Melville, Murray aracılığıyla şöyle cevap verir:

Neden böylesine özel ve hassas bir hususu "alaycı, anlamsız, tekdüze, insafsız bir çağın ve sürekli şikayetçi olan ve sözde Hıristiyan ikiyüzlü bir neslin gözlerini önüne sermeliyim? Bana göre saflığın azametini taşıyan evlilik kutsal, dokunulmaz ve mahfuz bir kurumdur ve en güçlü ahlaki duygularla örülmüştür. Sizler, cinselliğe karşı müsamahakâr davranış ve hoşgörülü boşanma kanunlarınızla 1850 yılında hangi hislerde olduğumu hayal bile edemezsiniz.... Kendime karşı dürüst olmak zorunda kaldığımdan dolayı "duvarı" atlayamadım.²⁷

²⁶ Robert A. LeVine, (Paul Parin'in, "Is Psychoanalysis a Social Science?") ile ilgili "Discussion" *Annual of Psychoanalysis*, III (1975), 384.

²⁷ Henry A. Murray, "Bartleby and I," şurada, Howard P. Vincent (ed.), *Bartleby the Scrivener* (Kent, Ohio, 1966), 17-18.

Murray'ın Melville'in değer yargılarına bakarak onu anlama konusundaki becerisi yukarıdaki paragraftan anlaşılmuştur. Empati kurmayan araştırmacının yorumu, Melville'in katı kuralcı dini düşüncelerine yönelik tanımlama dışsal ve duygudan uzaktır. Melville aracılığıyla konuşan Murray, onun kapalı kutusunun nasıl içsel bir anlayışla çözümlenmesi gerektiğini açıklayabilir. Melville mutsuz bir evlilik yapmıştı, ancak evliliğe kutsal bir kurum olarak bakmıştır ve bundan dolayı da içine hapsettiği hislerini nasıl açık bir şekilde ifade edeceği konusunda rahat değildi. Ancak yine de o, bir "duvara" yapılan dolaylı atıflardan dolayı "hapsedilmiş" hisleri için bazı çıkış noktalarına gereksinim duymuştu.

PSİKOLOJİK TEORİDE YETERSİZLİKLER

Başka bir döneme çağdaş psikolojiyi uygulamanın zorluğu, psikobiyoğrafiye dayanak sağlayan yeterli bir teori ortaya koymaya yönelik daha genel bir zorluğa işaret eder. Psikolojik teori yalnızca kültürel unsurlara gereken önemi nadiren vermekle kalmaz, aynı zamanda geçerli olmamaya ve basite indirgenmeye de meyillidir. Bu makalenin sınırları çerçevesinde yalnızca biyografi çalışmalarında en faydalı olabilecek teori türünü belirlemek ve bu teorinin işe yarayabileceği durumlar hakkında bir şeyler göstermek mümkün olacaktır. Ne yazık ki bu konularla ilgili az sayıda tartışma mevcuttur.²⁸

Bir psikobiyoğrafi yazarı tarafından başvuru alan teorinin türü ilkin psikodinamik olmalıdır. Bir takım antropologlar genel bir temel psikodinamik psikoloji sürecinin farklı kültürlerdeki bireylerde var olduğunu ileri sürmüşlerdir. Şöyle ki, bireylerde onların düşünce ve davranışlarını etkileyen psikolojik çekişmeler ve bastırılmış ilgiler mevcuttur, ancak bu çekişme ve ilgilerin doğası ve kapsamı çok sayıda farklı kültürel varyasyon barındırmaktadır. Bu antropologların tespiti doğruysa, o zaman psikobiyoğrafi yazarı psikodinamik süreçleri göz önüne alarak çalışmasına başlamalıdır, fakat her birey için (belirli çekişme- ilgileri ve meşguliyeti ne olursa) araştırmasında dikkatli olmalıdır. Bir psikodinamik yaklaşımın uygulanması çoğu kez bir biyografi yazarının psikolojik çözümlenmeye girişmesine neden olan bir çeşit sorun için uygun görünmektedir. Biyograflar sık sık söz konusu bireylerle ilgili,

²⁸ Bu konuyla ilgili kısa bir bilgi için; Betty Glad, "Contributions of Psychobiography," şurada, Jeanne N. Knutson (ed.), *Handbook of Political Psychology* (San Francisco, 1973), 296-321; George, "Some Uses of Dynamic Psychology in Political Biography."

psikodinamik çözülemeye başvurmaksızın izah edilemeyen sorunlarla karşılaşır. Örneğin bireylerin davranışlarındaki uyumsuzluklar gibi.²⁹

İkinci teori türü, karakter türleri hakkındaki fikirlerin sabit olmadığı karakter kavramıyla ilgili olmalıdır. Karakter kavramı, nispeten durağan ve sistematik olarak düzenlenmiş düşünme, hissetme ve davranış biçimleri geliştiren bir birey ile ilgilidir. O halde bir psikobiyoğrafi yazarı söz konusu kişinin karakterini, o karakterin son derece karmaşık olduğunu unutmadan yeniden oluşturmaya kalkışmalıdır. Murray'ında ifade ettiği üzere "birisinin dikkati en önemli özelliklere odaklansa bile, kişilik henüz yeterli derecede işlevsel ve geçici bütünlük olarak 5000 kelimedenden daha azıyla tanımlanamaz". Bunun nedeni kişiliğin karmaşıklığındandır. Psikolojik karakter teorisi yaklaşımları çok az başarı elde etmiştir. Bir bireyin farklı durumlarda belli edeceği tek boyutlu özelliklerini kolayca keşfetmek mümkün görünmemektedir.³⁰

Karakter teorisine başvuran psikobiyoğrafi yazarı bir davranışın tümüne bunu uygulamaktan sakınmalıdır, dahası teorik düşüncelerini, bu düşünceler ile kişinin deneyimleri arasındaki uygunluğu değerlendirirken devamlı geliştirmelidir.

Wolfenstein, Coles'ın ikna edici bir şekilde savunduğu şeyin, uygunsuz bir teori kullanımını olduğuna dair bir örnek verir. Wolfenstein Lenin, Troçki ve Gandi'nin gençlik dönemlerindeki "fırtınalı" yaşamlarını değerlendirir ve sonra da bunun neden meydana geldiğini açıklamışçasına, gençlik çağının "kimlik bunalımı dönemi" olduğunu ifade eder.³¹

Coles, Erikson'un "kimlik bunalımı" evresinin bu kullanımını tartışarak şöyle söyler:

Burada Erikson'un evresi yeni bir şekle bürünmüştür... Bir tür tepkinin (şeyleri ait oldukları yere koymanın yolu bu mudur? yararlı mıdır? ya da başka bir yere mi bakmalıyım, belki kendi kelimelerimi kullanabilirim ya da basitçe

²⁹ Clyde Kluckhohn ve William Morgan, "Some Notes on Navaho Dreams," şurada, George G. Wilbur ve Warner Muensterberger (ed.), *Psychoanalysis and Culture: Essays in Honor of Geza Roheim* (New York, 1951), 120-13 ; Melford E. Spiro, "An Overview and a Suggested Reorientation," şurada, Francis L. K. Hsu (ed.), *Psychological Anthropology* (Cambridge, Mass., 1972), 573-607; Waud H. Kracke, "Psychoanalysis and Anthropology: New Links," yayınlanmamış metin, 1977.

³⁰ Murray, "Components of an Evolving Personological System," *International Encyclopedia of the Social Sciences* (New York, 1968), XII, 7.

³¹ Wolfenstein, *The Revolutionary Personality*, 97.

bakmaya ve dinlemeye devam mı etmeliyim?) diğerlerinde uyandırdığı şeyin anlamı, (cevap olan ya da kanıtlamak istediğim ya da daha iyi kanıtlayabileceğim, çünkü bugünlerde diğer herkes bunu yapıyor) bir başka tepkiye yol açar.³²

Diğer bir deyişle Wolfenstein bir hareket noktası olarak, denenmiş bir kuram olarak, psikolojik terim kullanma hatasına düşer. Bunun yerine, çalışmasını daha fazla derinleştirmem için böylesine bir yorum yapar.

Mazlish, Mill'lerle ilgili çalışmasında bir psikolojik kavramın kullanılarak nasıl geliştirilebileceğiyle ilgili bir örnek vermektedir. O, çoğu zaman babayla oğul arasındaki rekabetin gerçekleştiği Ödip kompleksinin teorik yönünün bir parçası olan hipotez ile işe girer. Ayrıca baba ile oğul arasındaki ilişkilerin Mill'lerin döneminde yirminci yüzyılda olduğundan daha farklı olabileceğini belirtmiştir. Bu teorik yön Mazlish'e bir konu üzerine yoğunlaşma ve birtakım önerilerle Mill'lerin arasındaki ilişkinin doğasının ne olabileceğini tahmin etme imkânı vermiştir. Çalışmasında, James ve John Stuart Mill arasındaki çekişmelere işaret etmiştir. Bu çekişmenin psikanalitik teoride kavramsallaştırılmış kesin bir model sağlamadığını da belirtmiştir. Mazlish'in kullandığı Ödip kompleksi kavramı ona James ve John Stuart Mill arasındaki çekişmeyi kavrama olanağı sağlamıştır. Hatta aynı zamanda, tarihsel düzene göre değişebilen baba-oğul etkileşim modellerinin bazı yönlerini göstermesiyle Ödip kompleksini anlamamıza katkıda bulunması konusunda ona, onun bu çekişmenin kuramsal olmayan incelemesine de imkân sağlamıştır.³³

Psikolojik teori, bir bireyi açıklayamaz, fakat yoğunlaşacağı noktaları göstererek ve kişinin kişiliğine yönelik farklı yönler arasındaki olası bağlantılara işaret ederek tutarlı bir kişi portre çizme girişiminde araştırmacıya yol gösterebilir.

VAR OLMAYAN BİR KİŞİYİ ÇÖZÜMLEMEK

Barzun tartışılan son zorluğu şöyle ifade etmiştir:

Onun [psikotarihçi] "araçları", "metodu", "bilgisi" gibi kullandığı her şey dolaylı ve ister istemez sınırlıdır: Hasta yoktur ve bir zamanlar yaşayan kişisi ile ilgili izler şans ürünüdür. Günlükler, mektuplar, ruh halini ifade eden

³² Robert Coles, "Shrinking History," *New York Review of Books* (March 8, 1973), 28.

³³ Mazlish, *James and John Stuart Mill*.

*rastgele bir kayıttan elde edilen bilgiler olaylarla ilgili kanıtlardan daha yaygındır. "İdeal kaynak" son derece nadirdir. Analist tarafından terapiyle açığa çıkan ve bilinçli bir şekilde tamamlayıcılığa ve ilgili konuya yönelik veri hacmi ile karşılaştırıldığında yazılı materyallerden akan bu damla neredeyse önemsiz görünmektedir.*³⁴

Psikobiyografi yazarı, bir psikoterapist ile mukayese edildiğinde dezavantajlı durumdadır, çünkü onun tarihi kaynaklardan elde edebileceği bilgi hatırı sayılır bir oranda birebir hastayla ilişki kuran bir terapistin elde edeceği bilgiden daha az olacaktır.

Yine de, farklı psikobiyografi yazarlarının belirttiği gibi, bir psikobiyografi yazarının psikoterapiste nazaran avantajlı durumda olduğu birtakım noktalar da vardır. Psikoterapistler çoğu zaman hastanın yaşamışlıkları, hastanın kendisi hakkında tek bilgi kaynağına sahiptir. Bir psikobiyografi yazarı ise kişilerden başka diğer bilgi kaynaklarına erişebilir. O, bu bilgi kaynaklarının kişinin rol oynadığı durumları nasıl tanımladığını ve dahası bu bilgi kaynaklarının kişinin kişiliği hakkında nasıl bilgi verdiğini öğrenebilir. Ayrıca psikobiyografi yazarı kişinin tüm yaşamını mercek altına alabilir. O, nihai etkilerinin ışığında olayları değerlendirebilir. Wyatt bu durumu çok iyi açıklar: "Nispeten uzak avantajlı yerinden o, bir yaşamdan ya da tarihsel bir dönemden örneklere göz atabilir. Kendi yollarımızdan birini zamansız bir şekilde dayatma konusundaki ısrarımızdan vazgeçersek şeyler, tarihteki bir dönemin içine akmaya başlar..." Neticede, bir psikobiyografi yazarı terapatik değerlendirmelerle sınırlanmaz. Örneğin bir terapist hastasının çarpık bir görüşünü meydana çıkarabilir, çünkü o, hastanın uyumsuz olan davranışlarına odaklanır. Halbuki bir psikobiyografi yazarı ele alacağı kişinin dengeli ve çok yönlü portresini açığa çıkarmada özgürdür.³⁵

Son zamanlarda yaşamış ya da hala yaşayan bir kişiyle ilgili olarak fazladan avantajlar söz konusudur. Psikobiyografi yazarı için böyle bir kişiyi çalışma konusu yapmak, kişiyi tanıyan bireylerle söyleşi imkanı demektir.

³⁴ Barzun, *Clio and the Doctors*, 46.

³⁵ George ve George, "Preface to Dover Edition," viii; Wyatt, "The Reconstruction of the Individual and of the Collective Past," şurada, Robert W. White (ed.), *The Study of Lives* (New York, 1963), 313; Wyatt, "Notes on the Scope of the Psychohistorical Approach," *International Journal of Psychiatry*, VII (1969), 56; John E. Gedo, "The Methodology of Psychoanalytic Biography," *Journal of the American Psychoanalytic Association*, XX (1972), 639; Mazlish, "Psychoanalytic Theory and History: Groups and Events," Chicago Üniversitesi'nde sunulan makale yayınlanmamıştır, 1977.

Örneğin, Erikson, Gandhi ile ilgili çalışmasında onun takipçileri konumundaki Hintlilerden iyi bir fikir alışverişinde bulunarak, Gandhi ile birebir ilişki içerisinde olmanın bir sonucu olarak değişen çok sayıda genç insanın hayatına yön vermelerinin onun başlıca konularından birisi olduğu bilgisini elde etmiştir. Bununla birlikte tam tersine Mazlish'in Richard Nixon ile ilgili çalışması, Mazlish'in yayınlanmış çalışmalara neredeyse tümüyle güvenmemesi ve Nixon'u tanıyan kişileri arayıp bulmadaki başarısızlığından nasibini almıştır.³⁶

Araştırma için nihai imkan, kişi hayattayken ve psikobiyoğrafî yazarı onunla söyleşi imkanı bulabilirken sağlanır. Bununla birlikte kişiyi kişisel olarak tanımak birtakım fazladan sorunlar doğurabilir. Örneğin Zeligs, Alger Hiss ve Whittaker Chambers ile ilgili çalışmasında, Chambers onunla konuşmayı reddederken, Hiss ile söyleşi yapmış ve birçok kez yazmıştır. Bundan dolayı muhtemeldir ki, Hiss ile olan münasebeti onu etkilemiştir. Çifte biyografi büyük ölçüde Hiss'in lehine olacak bir önyargıyla ele alındı. Ayrıca Hiss'e yönelik psikolojik çıkarımlarda bulunarak Zeligs hiç kuşkusuz çalışmasını bitirdiğinde Hiss'in okuyacağı bilgiyle sınırlanmıştır.³⁷

Kearns Lyndon Johnson ile ilgili çalışmasında bu ikincisinden zar zor sakınmıştır. Çünkü söz konusu kişinin ölümünden sonra çalışmasını yayınlamış ve genel olarak çalışmasında Johnson ile çok defa bir araya gelerek ondan edindiği bilgiden büyük oranda faydalanmıştır. Fakat çalışmasıyla ilgili bir eksik Johnson'un ona aktardıklarını yeteri kadar değerlendirmemiş olmasıdır. Kearns çoğu zaman Johnson'un kendisiyle neden bu derece açık konuştuğunu merak ettiğini yazar. "Bir gün beni alıp uzun bir araba turuna çıkardı. Benim ona ölmüş annesini hatırlattığım gerçeğini uzun bir süredir benden sakladığını söylemek istediğini belirtti. Benimle konuştuğu zaman, hayat hikayesini ortaya çıkararak, ayrıca annesiyle konuştuğunu hayal ediyormuş." Ancak Kearns'in bu söylemi ciddiye almamış gözükmektedir. O, "belki de bu böyledir, ancak daha muhtemel olanı, benimle konuşma nedeninin, o ölüme doğru ilerlerken, bunu bilirken ve korkarken, benim orada hazır olmuş olmam olmasıdır" yorumunda bulunur. Kearns, Johnson'un annesi gibi hayatındaki diğer önemli insanlarla

³⁶ Erikson, *Gandhi's Truth*; Mazlish, *In Search of Nixon*.

³⁷ Meyer A. Zeligs, *Friendship and Fratricide: An Analysis of Whittaker Chambers and Alger Hiss* (New York, 1967). Eleştiriler için, örneğin, Greenstein, *Personality and Politics*, 72, n. II; Meyer, "Some Reflections," 377-378; Glad, "Contributions of Psychobiography," 299.

ilişkilerinde nasıl olabileceğinin bir göstergesi olarak annesi ile ilgili durumu anlama fırsatını kaçırmıştır.³⁸

Kişiyle doğrudan iletişim kurulan bu gibi alışılmışında dışındaki durumlarda psikobiyografi yazarı istisnasız iki temel olumsuz durumdan nasibini alır. Yine psikoterapist ile karşılaştırıldığında bir psikobiyografi yazarı, söz konusu kişiye doğrudan sorular sormayla bilgi elde edemez ya da yine söz konusu kişinin yardımıyla bu bilgileri teyit ederek hipotezlerini netleştiremez. Bununla birlikte bu zorlukları en aza indirmeye yönelik olası stratejiler de vardır.

Bir psikobiyografi yazarı günlükler, mektuplar ve özel notlar gibi kişisel bilgilere güvenmesine rağmen, birtakım psikobiyografi yazarları bir klasik biyografi yazarının güvenebileceğinden daha farklı bilgi kaynaklarına başvurmuştur. Donald psikolojik olarak hassas bir biyografin "söz konusu kişinin oyuncaklarını, müsvedde kağıdını ve zeka olarak gelişim sürecini anlatan tuhaf notları dikkate alacağını" belirtir. Theodore Roosevelt ile ilgili çalışmasında Davis, Roosevelt çizimlerini ve karalamalarını değerlendirir. Örneğin, on dört yaşındayken Roosevelt kendisini ve aile fertlerini hayvanlara dönüştürken resmettiği evrim konulu bazı eğlenceli çizimler yapmıştır. Zelig, Chambers'in yaptığı bir çeviriyi inceler ve çeviride hikayeyi kendi deneyimlerine yaklaştırdığı görülen orijinalinden farklı olduğu pasajlar bulur. Hikaye, Chambers için kişisel bir anlam taşımış ve onun yapmış olduğu bu tahrifat kendi yaptıklarını nasıl değerlendirdiğinin göstergesi olabilir. Glad bir psikobiyografi yazarının var olan tıbbi ve psikiyatrik kayıtlardan faydalanılabileceğini ileri sürer. Örneğin, III. George'nin tıbbi kayıtlarını ele geçiren Macalpine ve Hunter, bu kayıtlarda, George'un anormal davranışının muhtemelen yeniden değerlendirildiklerinde anlaşılabilmesi üzere manik depresif psikozdan daha ziyade bir çeşit kalıtsal metabolik rahatsızlık olan porfiri olduğunun kanıtını buldular. Miale ve Selzer, Hermann Goering ve Albert Speer de dahil Nuremberg sanıklarından on altı tanesinde hastalık hikayesinin ve tedavisinin yazılı olduğu belgeleri ele geçirdi ve bu belgelerin yorumlanmasıyla bu kişilerin kişiliklerini anlamaya çalıştı.³⁹

³⁸ Doris Kearns, *Lyndon Johnson and the American Dream* (New York, 1967), 18.

³⁹ Donald, "Between History and Psychology," 30; Glenn Davis, "The Early Years of Theodore Roosevelt: A Study in Character Formation," *History of Childhood Quarterly*, II (1975), 461-492; Zelig, *Friendship and Fratricide*, 112-113; Glad, "Contributions of Psychobiography," 313; Ida Macalpine ve Richard Hunter, *George III and the Mad Business* (New York, 1969),

Buna ek olarak, becerikli bir psikobiyografi yazarı bu sıra dışı kaynaklardan elde edilen bilginin farklı yönlerini arayışa girebilir. Meyer, önemli gördüğü devinim süreci ilgili bir örnek verir. Bir otobiyografi çalışmasında yazar Antoine Saint Exupéry kardeşinin ölümünden bahseder (bu olay kendisi 17, kardeşi ise 15 yaşındayken gerçekleşir), ancak Exupéry bir süreç yaparak kardeşinin 17 yaşında olduğunu yazar. Meyer bu devinim sürecinin Saint Exupéry'nin kardeşiyle özdeşim kurmasını şeklinde ele alır. Weinstein, Wilson'un kullandığı betimsel dilde, onun zihindekilere dair bir bulgu bulur. Wolfenstein, "bir metindeki olayların ya da düşüncelerin yan yana gelmesinin çoğu zaman, bu şekilde bir araya gelen olgular arasındaki bilinçli bağlantıların yanı sıra bilinçsizleri de gösterdiğini" belirtir. Isaac Newton ile ilgili psikobiyografisinde Manuel, bu tarz bir çözümlemeyle ilgili güzel bir örnek verir. Manuel, Newton'a ait belirli bir harfle başlayan kelimeleri rastgele sıraladığı bir not defteri bulmuştur. Örneğin, bir satırda o, F harfi ve "baba (=father)" kelimesiyle başlamıştır. Manuel, bunu Fornicator (=zina eden kimse, zampara), Flatterer (=dalkavuk) ve sonrasında da genç bir tutucu için şehvet düşkünlüğünü ve günahı ima eden iki coğrafik ismi, Fransız ve Floransalı isimlerini takip ettiğini" belirtir. Manuel bu bulguyla diğer bulgularla arasında ilişki kurar. Bu şekilde elde ettiği bilgiyle Newton'un üvey babasıyla ilişkisinde ciddi sorunlar olduğu çıkarımında bulunur.⁴⁰

Bir psikoterapist, terapi seansı esnasında açığa çıkan fazladan bilgiye karşı onları sürekli inceleme altında tutarak hasta hakkındaki hipotezlerini netleştirebilir. Zonis, psikobiyografi yazarı için mevcut olan karşılaştırılabilir bir yöntem önerir:

*Dikkatli bir araştırmacı kişinin yaşamındaki müteakip olaylara uygulanabilecek hipotezlerden, empati yaparak, elde ettiği fikirleri kullanabilir. Bu hipotezler, kişinin bu müteakip olaylara karşı görünüşte nasıl tepki verdiği, davranış tarzları açısından netleşirken, araştırmacı, çok daha büyük bir inançla, tepki verdiği davranış biçimleriyle tepki verdikleri için kişinin tarihsel koşullarına dâhil ettiği anlamları anlamada başarılı olduğunu zannedebilir.*⁴¹

172-175, 176, 182, 187-188; Florence R. Miale ve Michael Selzer, *The Nuremberg Mind: The Psychology of the Nazi Leaders* (New York, 1975).

⁴⁰ Meyer, "Some Reflections," 379; Edwin A. Weinstein, "Denial of Presidential Disability: A Case Study of Woodrow Wilson," şurada, Greenstein ve Lerner, *A Source Book*, 100-115; Wolfenstein, "Some Technical Aspects of Applied Psychoanalysis," *The Psychoanalytic Study of Society*, V (1972), 175; Manuel, *A Portrait of Isaac Newton* (Cambridge, Mass., 1968), 27.

⁴¹ Zonis, "Meaning and Method in Psychohistory," 393.

Psikobiyografi yazarının hipotezlerini doğrulamak için eline fırsat geçtiği bazı nadir durumlar söz konusudur. Örneğin, Wyatt ve Willcox, Clinton hakkındaki temel hipotezlerini oluşturduktan sonra, daha önce bilinmeyen Clinton'a ait bir vesika koleksiyonu işe yarar hale geldi ve böylece vesikalardaki bilgilerle hipotezlerinin bazılarını denetleyebildiklerini belirtirler.⁴²

Psikobiyografi yazmanın zorluklarını en aza indirmek için bu makalede ele alınan yöntemler birbirleriyle çelişmez; dahası, tutarlı bir yaklaşım içinde olur. Bu yaklaşım psikobiyografi yazarının esaslı bir araştırma yapmasına ve kendisini kaynaklara gömmesine ihtiyaç duyar. Kişiyile empatik bir ilişki kurmak, söz konusu kişinin kişiliğiyle ilgili model üzerinden kaynağa "kulak vermede" ona yardımcı olan bir ilişki, dogmatik kişilik teorilerinden kaçınmak ve hipotezler ile bilgi arasındaki sürekli gidip gelmeler yavaş yavaş kişinin portresini oluşturur.

Bu yaklaşımı kullansa bile hiçbir biyografin kişinin doğru bir tasvirini yaptığını iddia edemez; psikolojik yorumlamalar hiçbir zaman kesinlik taşımaz. O zaman neden öncelikli olarak birçok zorluklar doğurmasına ve sonuçlarının kesinlik taşınamasına rağmen psikolojinin biyografiye uygulanmasına girişilmiştir?

Edel'in de belirttiği gibi bir biyografin "gerçek savaşı" duvar halısının arkasındaki izin, yer halısının altındaki şeklin izini sürmesidir. Kişinin hayatındaki gerçekleri tanımlamak yeteri kadar kolaydır, ancak sadece gerçeklerin anlatılması yüzeyle etki etmez. Her birey dünyaya kendisini takdim etmenin yolunu denemiştir, fakat bunu şekillendiren "içsel mit, gizemli benlik" olan dış benlik altında gerçekleştirir. İç benliğin doğası saklıdır, neticede biyograf bütün mevcut kaynaklardan (psikoloji de bu kaynaklardan birisidir) yararlanarak bunu ortaya çıkarmaya çalışan kişidir. Edel, "insanların yansıttıkları suretlerin arkasındaki gerçek söylemlerin ne olduğunu anlamamıza olanak sağlayan belirli psikolojik işaretleri değerlendirmeliyiz" der. Edel'in biyografik incelemesine konu olan Henry James şöyle söylemişti. "Herhangi bir insanın kalbinden geçenler hakkında asla kesin bir yargıda bulunma!" Herhangi bir biyograf, son yargı konusunda bilgisiz olduğunu kabul etmeli, ancak

⁴² Wyatt and Willcox, "Sir Henry Clinton," 23.

psikolojinin kendisine bu son yargıya yaklaşma umudu verdiğini de unutmamalıdır.⁴³

⁴³ Edel, "The Art of Biography: The Figure Under the Carpet," *The New Republic* (10 Şubat, 1979), 26; aynı yazar, *Henry James*, IV, 8.